

ΤΟ ΕΘΙΜΟ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

...από τις πασχαλινές αναμνήσεις μου στο χωριό Οξύνεια Τρικάλων....

Καθώς τα μέτρα κατά της διασποράς του κοροναϊού με κρατάνε μέσα στο σπίτι, μακριά από τους γονείς, αδέρφια και συγγενείς, πλησιάζει και το Πάσχα, θέλησα να μοιραστώ μαζί σας ένα έθιμο όπως το βίωσα ως παιδί και νομίζω πως δεν είναι ευρύτερα γνωστό.

«ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ»

Η προετοιμασία για τα κάλαντα του Λαζάρου άρχιζε αμέσως μετά την Καθαρά Δευτέρα για όλα τα κορίτσια του χωριού. Έπρεπε να σχηματιστούν οι ομάδες, κυρίως ηλικιακά και σύμφωνα με τον καταμερισμό στις τάξεις του σχολείου. Πρώτη και Δευτέρα μαζί, Τρίτη και Τετάρτη μαζί, και τέλος η Πέμπτη με την Έκτη. Κάποιες φορές όταν υπήρχαν αδερφές ξεσπούσαν διαφωνίες γιατί η μικρότερη αδερφή έπρεπε να πάει με τη μεγάλη και έτσι οι ομάδες γινόταν με βάση τις γειτονιές(μαχαλάδες).

Η κάθε ομάδα έβρισκε το πιο ωραίο, καινούριο και μεγάλο καλάθι και κανόνιζαν από που θα ξεκινήσουν, που θα πάνε να μαζέψουν τα αγριολούλουδα, ποιες θα κρατάνε το καλάθι(συνήθως οι πιο σωματώδεις), ποια το πορτοφόλι για τα χρήματα, και σε ποιας το σπίτι θα πάνε για τη μοιρασιά.

Το πρωί του Σαββάτου του Λαζάρου η κάθε ομάδα μόλις χάραζε πήγαινε έξω από το χωριό στο μέρος που είχε εντοπίσει νωρίτερα ή είχε μάθει από μεγαλύτερες πως υπάρχουν λουλούδια για να στολίσει το καλάθι της.

Είχαν από πριν σχεδιάσει τη σειρά που θα επισκεφτούν τα σπίτια του χωριού, είχαν αποφασίσει ποια τραγούδια θα πουν στο καθένα και είχαν κάνει και πρόβες στις φωνές τους. Και φυσικά φορούσαν όλες τα πιο καλά τους ρούχα ιδιαίτερα όταν η μητέρα μου ήταν παιδί και οι πεθερές «νυφοδιάλεγαν» από τις κοπέλες της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης.

Αφού τελείωνε η Θεία Λειτουργία γύριζαν γύρω από την εκκλησία τραγουδώντας το 1^ο τραγούδι (ΑΡΧΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ) και κατόπιν ξεχύνονταν στις γειτονιές. Όποια ομάδα πήγαινε πιο γρήγορα σε ξένα σπίτια έπαιρνε και καλύτερα κεράσματα και περισσότερα χρήματα. Οι ομάδες με τις μεγαλύτερες κοπέλες πάλι έπαιρναν περισσότερα. Κάποιες νοικοκυρές που δεν ήξεραν πόσες ομάδες υπήρχαν ρωτούσαν και ανάλογα πρόσφεραν. Εκτός από χρήματα μαζεύανε α)αυγά για να βάψουν το Πάσχα και να φτιάξουν κουλούρια, β) καλούδια διάφορα που είχαν οι νοικοκυρές, γ) καραμέλες τυλιγμένες και γκόλιαβες (χωρίς περιτύλιγμα), δ) καλαμπόκι βρασμένο με ζάχαρη ή χωρίς(δεν μου άρεσε καθόλου αυτό!).

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΑΙ ΠΟΥ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΟΥΣΑΝ

Από γειτονιά σε γειτονιά τραγουδούσαν το 11^ο τραγούδι
«ΣΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑ ΓΕΙΤΟΝΙΑ (ΜΑΧΑΛΑ) ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ»
και αν δεν ήταν ικανοποιημένες από τις προσφορές το 12^ο τραγούδι
«ΣΕ ΟΠΟΙΑ ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΤΟΥΣ ΕΔΙΝΑΝ ΛΙΓΑ ΚΕΡΑΣΜΑΤΑ Ή ΔΕΝ ΤΟΥΣ ΑΝΟΙΓΑΝ»
ή ακόμα χειρότερα σε σπίτια που δεν άνοιγαν το 3^ο τραγούδι
«ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΝΟΙΓΑΝ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ»
όπου δεν υπήρχε κάτι ιδιαίτερο το 2^ο τραγούδι
«ΓΕΝΙΚΑ ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΧΑΝ ΚΑΤΙ ΝΑ ΠΑΙΝΕΨΟΥΝ»
Και αυτά για να παινέψουν ανάλογα

4° .ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ Ή ΣΠΟΥΔΑΓΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

5° .ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΤΟ ΑΓΟΡΙ ΠΗΓΑΙΝΕ ΣΧΟΛΕΙΟ

6° .ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΠΗΓΑΙΝΕ ΣΧΟΛΕΙΟ

7° .ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ

8° .ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΑΓΟΡΙ ΤΗΣ ΠΑΝΤΡΕΙΑΣ

9° . ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΗΣ ΠΑΝΤΡΕΙΑΣ

10° . ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΜΩΡΟ

Και αφού τελείωναν και μοίραζαν και τα χρήματα πήγαιναν στην άκρη του χωριού συνήθως εκεί που στόλισαν το καλάθι για να ξεπροβοδίσουν και να αποχαιρετίσουν το Λάζαρο με το 13° τραγούδι

13. ΓΙΑ ΞΕΠΡΟΒΟΔΙΣΜΑ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ.

Αυτές είναι πολύ όμορφες αναμνήσεις μου από τα παραπάνω έθιμο. Τις μοιράζομαι μαζί σας και αν κάποιος από σας γνωρίζει κάτι σχετικό και θέλει, να μου το στείλει.

Ξέχασα να αναφέρω πως σ' αυτά τα κάλαντα συμμετείχαν αυστηρά μόνο κορίτσια και αν κάποιο αγόρι προσπαθούσε να τα ακολουθήσει το φοβέριζαν με κατράμωμα, δηλαδή άλειμμα με κατράμι.

Στόλισα και ένα καλάθι (όχι σαν αυτά του χωριού) με αγριολούλουδα που μάζεψα από το Ποικίλο όρος και σας επισυνάπτω τη φωτογραφία του.

Εύχομαι Καλό Πάσχα

με Υγεία, Αισιοδοξία και Χαμόγελα

παρέα με αυτούς που αγαπάμε,

έστω κι αν βρίσκονται κοντά μας μέσω της καρδιάς μας!

Ακολουθούν τα λόγια των τραγουδιών όπως τα θυμάμαι (με βοήθησε λίγο και η μανούλα μου η Μαρία που την ευχαριστώ πολύ).

1. ΑΡΧΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Εκκλησίτσα φουντωτή φουντωτή καμαρωτή

Στην κορφή έχεις σταυρό και στον πάτο κρύο νερό.

Έσκυψα να πιώ νερό τσάκωσα μια πέρδικα

σκούζει βάζει η πέρδικα σώπα σώπα πέρδικα

δεν σε κάνω τίποτα να'χω χίλια κρίματα

να πατώ στα κλήματα να τα κάνω τρίματα

τρίματα και κότσαλα σύρε πέρδικα μ' και κλώσα τα.

2. ΓΕΝΙΚΑ ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΧΑΝ ΚΑΤΙ ΝΑ ΠΑΙΝΕΨΟΥΝ

Ήρθε ο Λάζαρος ήρθαν τα Βάγια ήρθε η Κυριακή που τρων τα ψάρια.

Σήκω Λάζαρε και μην κοιμάσαι ήρθε η μάνα σου από την πόλη

σου 'φερε χαρτί και κομπολόι

γράψε Λάζαρε γράψε Δημήτρη γράψε λεμονιά και κυπαρίσσι

κότες έχετε αυγά γεννούνε δώστε μας και μας που τραγουδούμε.

3. ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΝΟΙΓΑΝ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ

Σε τούτο το σπίτι το ψηλό γεμάτο κουκουβάγιες

άλλες γεννούν άλλες κλωσούν κι άλλες σου βγάν' (Βγάζουν) τα μάτια.

4. ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ Ή ΣΠΟΥΔΑΓΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Γραμματικός εκάθισε ψηλά σε κρύα βρύση

έγραφε και κοντύλιαζε τριών χρονών μελάνι

και σπάραξαν τα χέρια του και χύθηκε η μελάνη

κι εβάψαν τα ρουχίτσια του τα λινομεταξένια.

Σε εννιά ποτάμια τα 'πλυνε κι εβάψαν τα ποτάμια

σε εννιά λιβάδια τα άπλωσε κι εβάψαν τα λιβάδια.

Ε πέρασε κι ο βασιλιάς και έβαψε το άλογό του

ε πέρασε κι η πέρδικα κι εβάψαν τα φτερά της

εις την υγεία σου νιούτσικε όλο τραγούδια να 'χεις.

5. ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΤΟ ΑΓΟΡΙ ΠΗΓΑΙΝΕ ΣΧΟΛΕΙΟ

Μάνα μου τον υγιόκα σου μάνα μ' το μοναχό σου

τον έλουζες τον χτένιζες και στο σχολειό τον στέλνεις

κι ο δάσκαλος τον έδερνε με μια χρυσή βεργούλα

με μια χρυσή με μια λιανή με μια μαλαματένια.

Παιδί μου που είναι τα γράμματα παιδί μου που είναι ο νους σου.

Τα γράμματα είναι στο χαρτί και ο νους μου πέρα τρέχει.

6. ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΠΗΓΑΙΝΕ ΣΧΟΛΕΙΟ

Μάνα μ' τη θυγατέρα σου μάνα μ' τη μοναχή σου

την έλουζες τη χτένιζες και στο σχολειό την στέλνεις

κι ο δάσκαλος την έδερνε με μια χρυσή βεργούλα

με μια χρυσή με μια λιανή με μια μαλαματένια.

Παιδί μου που είναι τα γράμματα παιδί μου που είναι ο νους σου.

Τα γράμματα είναι στο χαρτί και ο νους μου πέρα τρέχει.

7. ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ

Σε τούτο το σπίτι το ψηλό το μαρμαροστρωμένο

εδώ έχουν χίλια πρόβατα και πεντακόσια γίδια

εδώ έχουν και τον μπιστικό τον καγκελοφρυδάκη

Βρε μπιστικέ βρε μπιστικέ βρε καγκελοφρυδάκη

βρε τίνος είν' τα πρόβατα βρε τίνος είν' τα γίδια

βρε τίνος είν' και το μαντρί με το μαργαριτάρι.

Του αφέντη μου τα πρόβατα, του αφέντη μου τα γίδια

του αφέντη μου και το μαντρί με το μαργαριτάρι.

Όσα βρέχει σταλάγματα τόσα καρδάρια γάλα

εμείς θα τραγουδήσουμε κι ο Θεός να τα χιλιάσει

αν είναι χίλια και εκατό να γίνουν τρεις χιλιάδες

αν είναι τρεις και τέσσερις να γίνουν δεκαπέντε.

8. ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΑΓΟΡΙ ΤΗΣ ΠΑΝΤΡΕΙΑΣ

Σαν κίνησε του ρήγα ο γιός να πάει να αρραβωνιάσει

με το Σιδέρη το άλογο με τη χρυσή τη σέλα

κι η μάνα του πάει κοντά όλο παρακαλώντας.

Γύρνα παιδί μου νιούτσικε να βάλεις τη γραβάτα

Γύρνα παιδί μου νιούτσικε να βάλεις τα ρουχίτσια

Ούτε γραβάτα βάζω εγώ ούτε και τα ρουχίτσια

Δώσ' μου τον αρραβώνα μου να πάω ν'αρραβωνιάσω

να πάρω κόρη από σειρά κι από καλόν αφέντη

να ξέρει ρόκα κι αργαλειό να γνέθει να υφαίνει

να ξέρει και το κέντημα να ξέρει να κεντάει.

9. ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΗΣ ΠΑΝΤΡΕΙΑΣ

Σ' αυτό το σπίτι το ψηλό το μαρμαροστρωμένο

εδώ έχουν κόρη για παντρεία και θε να την παντρέψουν

την τάζουν γιο του βασιλιά την τάζουν γιο του ρήγα

δε θέλω εγώ του βασιλιά δε θέλω εγώ του ρήγα
μον' θέλω τ' αρχοντόπουλο που περπατά καβάλα.

10. ΣΕ ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΜΩΡΟ

Ένα μικρό μικρούτσικο μέσα στη σαρμανίτσα
ελάτε να το πάρουμε με σάγια με κουδούνια.
Για να τ' ακούσει η μάνα του να χαίρεται η καρδιά της
για να τ' ακούσει ο πατέρας του να χαίρεται η ψυχή του.

11. ΣΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑ ΓΕΙΤΟΝΙΑ (ΜΑΧΑΛΑ) ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ

Κάποια λαζαρίνα έχασε γαϊτάνι
έχασε γαϊτάνι και το βρήκε ο Γιάννος
Δώστο το Γιάννο μ' δώστο θα σου φτιάξω πίττα
πίττα λαζαρόπιττα ας ειν' και τσουκνιδόπιττα.

12. ΣΕ ΟΠΟΙΑ ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΤΟΥΣ ΕΔΙΝΑΝ ΛΙΓΑ ΚΕΡΑΣΜΑΤΑ Ή ΔΕΝ ΤΟΥΣ ΑΝΟΙΓΑΝ

Από τούτο το μαχαλά τίποτα δε μ' άρεσε
μόνο η κήπος μ' άρεσε που 'χει στη μέση βασιλικό
που 'χει στη μέση βασιλικό και στην άκρη αμάραντο.

13. ΓΙΑ ΞΕΠΡΟΒΟΔΙΣΜΑ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Σύρε Λάζαρε στο καλό
και του χρόνου γρήγορα
και του χρόνου γρήγορα
Να μας βρεις καλύτερα!

...και όλους εμάς το ίδιο...!

Αθηνά Τρέλλη (Πετρούπολη Απρίλιος 2020)